

32a

STIRPIUM IN GUINEA MEDICINALIUM
SPECIES NOVÆ

QUARUM
FASCICULUM SECUNDUM
VENIA EXP. FAC. MED. UPS.
PRÆSIDE

ADAMO AFZELIO

PHIL. ET MED. DOCT., MAT. MED. ET DIET. PROF. R. ET E. O.,
REG. ACAD. SCIENT. STOCKH., REG. SOC. SCIENT. UPS., CÆSAR.
ACAD. NAT. CURIOS. ERLANG., REG. SOC. LOND., REG. SOC.
LINN. LOND., ET REG. SOC. HORTICULT. LOND. MEMBRO,
ATQUE SOC. MED.-BOT. LOND. MEMBRO HONOR. ET CORRESP.

PRO GRADU MEDICO

P. P.

FREDERICUS OL. WIDMARK
STIP. STJERNCREUTZ. NORRLANDUS.

IN AUDITOR. MED. DIE XXIX APRIL. MDCCCXXIX.

U P S A L I Æ

EXCÜDEBANT REGIÆ ACADEMIÆ TYPOGRAPHI.

2

KONUNGENS TROTJENARE
COMMISSIONS LANDTMÄTAREN
HÖGÅDLE
HERR PEHR HENRIC WIDMARK

tillegnadt

af

broderlig kärlek och tacksamhet.

STIRPIUM IN GUINEA MEDICINALIUM

SPECIES NOVÆ.

4. *AMOMUM palustre*, scapis longiusculis, fructu oblongo altero latere subcompresso, foliis lato-lanceolatis.

Timmenensis Masengbáni, *Bullomensibus* Cumbulu.

Crescit in locis paludosis *Sierræ Leone*, litoris *Bullomensis* et in vicinitate urbis *Susuensium Tuki-Kerren* prope flumen *Pongas* dictum.

Floret a Januario usque ad Junium.

Stirps quod ad omnes suas partes glabra:

Radix ut in *Zingibere officinali*, crassa, radiculis filiformibus longissimis instructa et unicum plerumque ferens caulem, sub cujus basi provenientes *Scapi* surgunt vix nisi duo oppositi et ex ætate inæquales.

Caulis altitudine fere hominis, sed crassitudine solum digitis, sterilis, simplex, basi vix vel parum tumidus, strictus, teres, ex vaginis compositus arcte appressis, superioribus foliiferis.

Folia longitudine dodrantalia, latitudine pollicaria superque, atque adeo lato-lanceolata dicenda, disticho-alterna, distantia, brevissime petiolata, basi inæqualia, reclinata, longe acuminata, utrimque lineata, supra saturate viridia, subtus carinata, pallidissima.

Scapi 3-4 pollicares, erecti, vaginis magnis fussum incrementibus truncato-mucronatis fusci imbricati et penitus vestiti, apice 2-4-flori.

Flores aggregati, spathis lanceolatis, communis bivalvi coriacea, propriis univalvibus membranaceis instructi.

Corolla monopetala: *tubo* longo angusto intra vaginas Scapi superiores et spathas Florum toto recondito, alba indora quinquepartita: *latinis* tribus exterioribus, quarum anterior major oblonga subemarginata, laterales minores lanceolatae obtusiusculae; duabus interioribus, quarum una maxima nitidissima, a basi supra medium per longitudinem cerea, ceteruni nivea, margine undata, spicè crenulata, et altera parva, loco Filamenti, angusta, in sinu laciniæ exteriarum majoris prorsus occultata, ad basin appendicibus duabus erectis linearibus instructa, in medio lato linearis compressa, ad apicem excurrens in duo cornua linearia introsum versa rubicunda, et infra illa in duos dentes approximatos subulatos, apice conniventes et intorsum deorsumque flexos.

Filamentum nullum, nisi pro eo sumere velis, quam supra nominavimus, parvam illam ex interioribus Corollæ laciniari. — *Anthera* unica, in duos divisa lobos, quorum quisque affixus est margini interiori ejusque ex duobus dentibus infra apicem laciniæ corollinæ parvæ enatis.

Stylus longus filiformis hyalinus, basin dentium antheriferorum attingens. — *Stigma* magnum compresso-campanulatum, inter lobos Antheræ et supra illos protensum, in medio materia gossypina repletum, alias vacuum margine integro, album rubro colore aliquantulum tinctum.

Capsula vaginis spathisque remanentibus magnis fuscais adeo te-
cta, ut nisi illis remotis videri nequeat, bipollatis
et supra, oblonga acuta: rostro longo materia spon-
giosa albissima repleto, trilocularis, roseo-coccinea.

— *Loculamenta* compressa separabilia, singula circum-
data materiā fere citrina elegantissime crystallina sub-
pellucida, ope filorum in duas series disporitorum
affixa columnæ centrali membranaceæ albissimæ tri-
alatae: alijs loculamenta dividentibus et ad eorum ex-
tremitatem extensis.

Semina angulata scutellata rugosa aterrima nitida, basi glauco-
albida.

Partes hujus Amomi aromaticæ sunt in primis *Radices* et *Semina*,
quæ saporem Cardamomi possident, illæ quidem de-
biliorem, sed hæc exacte eundem, atque *Capsulae*,
quæ Cardamomum fortiter redolent.

INTER plures illas Plantarum Africanarum species novas,
quarum exempla Celeb. PRÆSES, e Sierra Leone æstate anni
1796 ad Londinum redux, jam pridem defuncto viro illustris-
simi Baroneto JOSEPHO BANKS in Herbario ejus diviti ad servanda
relinquebat, Amomum erat, N:o IV signatum. Hujus etiam
speciei semina reportabat matura, quæ in viridario prope Lon-
dinum deinde lata, ibi egerminabant et in flores excrescebant.
Hance stirpem nomine *Amomi exstipi* descripsit nuper etiam
mortuus maximeque inclitus Baronetus JACOBUS EDWARDUS
SMITH, atque eam depingendam curavit in libro: *Annals of Bo-
tany*, Vol. I. London 1805, 8:o pag. 548—550. Pl. 13 figg. color.

QUM igitur *Amomum palustre*, de quo heic agitur et
eius descriptionem in terra Bullomeni d. 23 Febr. 1795 ad
exempla viva composuisse, Celeb. PRÆSES mihi ex manuscriptis
tuis transscribendam typisque edendam benigne concessit, in

Herbario ejus Africano chartæ agglutinatum invenitur nomine eodem hypothetico: *Amomum IV*; pro certo quidem inde videtur adfirmari posse, *Amomum exscapum*, Sims, et nostrum *palustre* eamdem esse speciem. Sed utrum illud culturâ sit procreatuum, an potius numeri, quibus nova PRÆSIDIS *Amoma Africana* initio erant notata, postquam dominum rediit, inter se fuerint commutati, videtur saltim *Am. exscapum* multo magis cum *Amomo latifolio*, PRÆSIDIS, congruere (cfr. *Dissert. Re. media Guineens. Coll. I. p. 5. sqq.*), quam cum *Amomo* supra descripto, quippe quod, præter alia minoris momenti, ab illo re ipsa differt *Caulibus* multo altioribus crassioribusque; *Foliis* etiam longioribus et angustioribus (*A. exscapi* sunt vere elliptica), petiolatis basique inæqualibus; *Scapis* a terra longe excurrentibus; *Anthera* in ipsis dentibus laciniae corollinæ parvæ adnata; *Seminibus* denique majoribus subpyramidalis, ceteris.

SPECIES multæ Plantarum, quæ Scitaminiæ LINN. (vid. ejus *Ordines Naturales in Philosophia Botanica*, Holmiae 1751. 8:o p. 27, — *Genera Plantarum*, ad finem Edit. Sext. Holm. 1764. 8:o, — et *Prælectiones in Ordines Naturales Plantarum*, Ed. PAUL. DIET. GISEKE, Hamb. 1792. 8:o p. 202 sqq;) — *Cannæ JUSSIEU*. (vid. ejus *Genera Plantarum secundum Ordines Naturales*, Ed. PAUL. USTERI, Tur. Helvet. 1791. 8:o p. 70 sqq.); — et *Drymyrrhizæ VENTENAT*. (vid. ejusdem *Tableau du Regne Végétal*, à Paris Tom. Sec. An VII 8:o p. 202 sqq.); — in primis Generum, quæ *Zingiber*, *Amomum*, *Costus*, *Alpinia*, *Maranta*, *Curcuma* atque *Kämpferia* nominanter, prædictæ sunt communiter *Radicibus*, sed *Amomi* proprie *Seminibus*, plus minusve efficaciter aromaticis, ad saporem sæpe acribus maximeque servidis, raro tamen amaris, atque ad odorem valde jucundis, modo ut fragrat *Crocus*, modo ut *Iris florentina*. — Continent etiam plerumque plus minusve olei ætherei, in quibusdam cum materia quadam resinosa commixti. — Quum igitur communes istas habent proprietates, viribus quoque fere iisdem

gaudent; eamdemque p̄ne efficaciam possident. — In genere vi, delicit stimulantia, calefacentia, diaphoretica, et stomachum corroborantia sunt hæcce remedia, int̄ orsum recepta. Sed extrinsecus imposita nonnulla etiam vesicatoria sunt et epispastica. — In Europa igitur cum successu int̄ us adhibentur contra morbos omnes, quos importavit infirmitas quædam stomachi, viæ urinalis et intestinorum, cet.; atque in pulverem redacta plerumque præbentur.

ENIMVERO in Africa numquam fere *Radices*, ut medicamenta, ægrotis præscribunt Populi nigri, sed plurimum *Semina* et etiam *Caules*, *Folia*, *Pericarpia* atque *Flores* quarumdam specierum; quæ partes omnes, præsertim contritæ, sentiuntur æque aromaticæ, atque in usum medicum convertuntur tum introrsus tum extrinsecus. Quæ quidem omnia optime intelligi possunt ex iis, quæ de tribus hujus Ordinis Naturalis descriptis speciebus medicinalibus, scilicet *Zingibere dubio* et *Amomo latifolio* atque *Grani Paradisi*, jam dicta sunt, vid. *Disert. Remedia Guineens.* pag. 6. 7. 10. 11. 74. — His nunc addenda sunt *Pericarpia* et *Semina Amomi palustris*, odore æque ac sapore ceteris Cardamomis similia, atque sic augeantur Africanorum Medicamenta *Cephalica in Febribus*, quæ in Materia illorum Medica ordinem Remediorum constituant fere numerosissimum. Eadem non nisi extrinsecus applicant, modo conserveto et supra sepe memorato; recentia nimicum inter lapides fricant, et tum foliis illinunt recentibus, quæ tandem ut emplastrum fronti, temporibus, verticique capitis dolentis imponunt; quo facto malum intra breve tempus prorsus sedari dicebant.

5. *GARDENIA crinita*, foliis oppositis ovatis oblongisque; calycibus ad basin usque quinquepartitis patentibus; corollis hypocrateriformibus: laciniis crinitis aristatis.

Timmenensis Kutā, *Susuensis* Mackutā.

Gressit per totum Guineæ superioris tractum a montibus Sierrae Leone ad terram, quam populi incolunt Susuenses.

Floret ab initio mensis Maji ad finem usque anni et interdum etiam longius.

Fructus invenitur maturus Octobri et qui eum proxime sequuntur, mensibus.

Frutex inermis: floribus magnis pulcherrimis niveis inodoris.

Folia opposita subsessilia; acuminata elongata curvata obtuso instructa; inferiora minora ovata patentia, superiora majora oblonga erecta.

Calyx persistens superus pentaphyllus: foliolis ima solum basi connatis, magnis oblongis acutis nudis, ante florescentiam et sub illa patentibus, in fructu remotis verticalibus, immo et reflexis.

Corolla monopetala hypoerateriformis. — *Tubus* Calyce paullo longior, cylindricus, qua patrem dimidiam superiore crassior, hirtus. — *Limbus* horizontalis planoreflexus, ad basin usque dissectus. — *Lacinia* quinque longitudine tubi, initio subovatae deinde oblongae, catinatae margine crispæ crinitæque, horizontales apice reflexæ aristatæ, minutissime hirtæ præsertim interne et juniores. — *Faux* barbata: pilis tenuissimis confertis crispis orificio cludentibus sulphureis.

Filamenta nulla, nisi costas velis, quibus tubus Corollæ intus est notatus. — *Antheræ* in medio ferme Corollæ tubo sessiles inclusæ albæ.

Germen inferum subrotundum, extra hirium. — *Stylus* tandem longitudine tubi Corollæ, e receptaculo elevato umbilicato albo surgens, filiformis erectus luteolus. —

Stigmata duo linearia teretia erecta apice reflexa tenuissime hirta, obtusa, tandem apice supra barbam faucis porrecta, sulphurea.

Bacca subrotunda bilocularis pulposa citrina. — *Cutis* crustacea crassa dura. — *Dissepimentum* Baccam per medium in duo Loculamenta dividens, centro cruciforme, i.e. membranis duabus, utrumque scilicet unica, parvis divergenti reflexis boumque cornua referentibus fulcitur. — *Pulpa* fusca, per dissepimentum divisa in due corpuscula hemisphaerica, quorum quodque in suo Loculamento bene cohaeret.

Semina plurima minima, Dissepimento ejusque cornubus affixa, difformia compresa nigricantia.

Odor Foliorum praesertim contusorum vel inter digitos fricatum valde gratus, omnino ut *Anthoxanthi odorati* nuper defecti siccaticque. — Et *Sapor Pulpæ*, quæ in Fructu continetur, grata acidus.

Ob hisce qualitates et Fructu et Foliis hujus Fruticis ad varias vitæ necessitates utuntur Asti, oræ Guineensis accolæ. — Etenim *Baccas*, quippe quæ succum continent grata acidulum, ad sicut depollendam in statu corporis tum sano tum morbido adhibent. In illo videlicet eas sæpe crudis copiose comedunt, sed succum eorum expressum bibunt febricitantes, quibus etiam variæ servient partes, in primis autem fructus Plantarum in genere succo abundantium acidulo, ut Fructus *Anomi latifolii*, vid. *Dissert. Remedia Guineens.* pag. 7; — Caules *Zingiberis dubii*, ad vomitum in febribus fistendum, l. c. pag. 11.; — Fructus *Bromeliae Ananatis*, l. c. p. 36; — Succus Limoniorum: *Citri Medicæ*, l. c. p. 68, contra vomitum in febribus; — Fructus crudus *Citri auranti*, l. c. p. 70, ut sitis restinguatur hominis tam vegeti quam febriculosis; — Fructus et Succus *Citri Aurantii*, vid. *Stirp. in Guinæa Medic. Spec. Cognit.*

p. 8, ad sitim in febris sedandam; — Calyces et proprie
Succus inde expressus *Hibisci Sabdariffæ*, l. c. p. 14.

QUOD autem ad *Folia* attinet, odore eorum savorissimo,
qualem omnino foeno nuper demeso impertit *Anthoxanthum o-*
doratum, allecti Africani in varios eadem usus convertunt, —
1:0 Nimirum ut odoramentum valde recreans in tuguriis suis
ea colligunt inque manibus gestant; — 2:0 Capiti iisdem in-
fricatis pediculos, præsertim infantum, occidunt; — 3:0 Con-
trita primum, aquâ dein calidâ perfusa, corporis imponunt ar-
tibus, quorum articuli *doloribus Rheumaticis* rigidi evaserunt.
Quid? quod universum iis fricatur corpus, ubi a *morbis Chronicis*
pars quædam ad tactum dolet; — 4:0 Notetur denique, savoriter
redolentibus hisce foliis mitigari dolorem capitis, sive ex febri
quadam ægroti sive ex alia quacumque causa ortum. Sunt i-
gitur numeranda inter complura *Remedia Africæ Cephalica*, qui-
bus præparandis inservientes plus quam viginti, dum in ora
Guineensi morabatur Cel. PRÆSES, sibi innotuisse dicit stirpes
diversas. Ex hisce jam antea sex æque ac partes earum medi-
cales memorandi fuit occasio, nimirum *Folia Scopariae dulcis*,
Ximeniae americanæ, *Hippocrateæ velutinæ*, *Citri Medicæ*, et
Banisteriæ leonæ atque *Fructum Cissi* producti, vid. *Dissert. Re-*
med. Guineens. p. 19, 32, 34, 64, 66, et *Stirp. in Guinea Me-*
dic. Cogn. p. 11. — His denique in *Dissertatione* præsenti ad-
duntur duo alia Cephalica, *Semina nempe Anomi palustris*, su-
pra descripti, et heic *Folia Gardeniæ crinitæ*, quæ contrita in
pulcem parantur vel materiam glutinosam, quæ fronti deinde
frictione bis quotidie allinitur, et hæc operatio per septima-
nam saltem continuari debet; — aut etiam in sole folia sicca
ta in pulverem conteruntur, ex quo, cum aqua commixto, em-
plastrum conficitur seu cataplasma, quod frigidum fronti appli-
catur. — Folia etiam decerpere solent indigenæ, et illis, quales
sunt, integris frontem hominis febri laborantis perfricant, atque
præterea sub quodam ligamento ea capiti circumcirca imponunt,
ut Cephalalgiam eo modo tollant.

